

Η Φιλοπτωχεία (Αγ. Γρηγόριος ο Θεολόγος)

Ο Άγιος Γρηγόριος είναι όχι μόνο ένας μεγάλος πατέρας και διδάσκαλος της Εκκλησίας, αλλά και ο επιφανέστερος θεολόγος της μετά τον απόστολο και ευαγγελιστή Ιωάννη.

Γεννημένος μεταξύ 326 και 329 στην Αριανζό, κοντά στη Ναζιανζό της Καππαδοκίας, από εύπορους γονείς, απέκτησε μεγάλη κλασική και θεολογική μόρφωση. Μαζί με το συμφοιτητή και φίλο του άγιο Βασίλειο τον Μέγα, αρχιεπίσκοπο Καισαρείας της Καππαδοκίας, και τον άγιο Γρηγόριο, επίσκοπο Νύσσης, ανήκει στους «μεγάλους Καππαδόκες». Από τον πατέρα του, Γρηγόριο επίσης, επίσκοπο Ναζιανζού, χειροτονήθηκε πρεσβύτερος και από τον άγιο Βασίλειο επίσκοπος Σασίμων. Πάντως, φύση μοναχική καθώς ήταν, αφιέρωσε το μεγαλύτερο μέρος της ζωής του στη μόνωση, την ησυχία και την άσκηση.

Το 379 κλήθηκε στην Κωνσταντινούπολη, για ν' αντιμετωπίσει την αίρεση του αρειανισμού. Με κέντρο τον μικρό ναό της Αναστάσεως, κατήχησε, δίδαξε, εκφώνησε τους περίφημους λόγους του για τη θεότητα του Υιού, που του εξασφάλισαν το χαρακτηρισμό του Θεολόγου, και αναζωπύρωσε την Ορθοδοξία, μολοντί αντιμετώπισε τη βίαιη αντίδραση των αρειανών. Αφού χρημάτισε αρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως για μικρό χρονικό διάστημα (Νοέμβριος 380 – Ιούνιος 381), παραιτήθηκε από το θρόνο και αποσύρθηκε στη γενέτειρά του, όπου ασχολήθηκε με τη συγγραφή και την καταπολέμηση των αιρετικών απολλιναριστών ως την κοίμησή του, το 390.

Ως συγγραφέας ο άγιος Γρηγόριος χαρακτηρίζεται από θεολογικό βάθος, έντονη ποιητικότητα, ρητορική δεινότητα και βαθειά γνώση του αττικού λόγου. Η παράδοση, στην οποία στηρίζεται, αποτελεί συνάρτηση της αλεξανδρινής σχολής και της θεολογίας των αγίων Ιγνατίου του Θεοφόρου, Ειρηναίου Λυώνος και Αθανασίου του Μεγάλου. Θεολόγησε κυρίως για τα τρία Πρόσωπα της Αγίας Τριάδος, τη σχέση Τους και τον τρόπο υπάρξεώς Τους. Οι απαντήσεις του στα τριαδολογικά, πνευματολογικά και χριστολογικά προβλήματα διατύπωσαν κατά τον πιο έγκυρο τρόπο την πίστη και την παράδοση της Εκκλησίας.

Τα κείμενά του, όσα διασώθηκαν, διακρίνονται σε επιστολές (246), έπη θεολογικά και ιστορικά (τουλάχιστον 396) και λόγους (43). Οι λόγοι αποτελούν τα ύψιστα δημιουργήματά του, τόσο από θεολογική όσο και από λογοτεχνική άποψη, και διαιρούνται σε δογματικούς, απολογητικούς, εόρτιους, εγκωμιαστικούς-επιτάφιους και ηθικολογικούς-κοινωνικούς. Ένας από τους τελευταίους είναι και ο λόγος *«Περί φιλοπτωχίας»*, ανθολόγηση του οποίου ακολουθεί σε ελεύθερη νεοελληνική απόδοση.

Στο λόγο αυτό, που εκφωνήθηκε πιθανότατα στην Καισάρεια γύρω στο 370, ο ιερός συγγραφέας, με απaráμιλλη ρητορική δύναμη, ποικίλα εκφραστικά σχήματα, λεπτές γλωσσικές αποχρώσεις και ζωηρές εικόνες, κατορθώνει να συναρπάσει τον αναγνώστη, να του εμπνεύσει την ευσπλαχνία και τη φιλανθρωπία, να τον πείσει για την αναγκαιότητα της κοινωνικής αλληλεγγύης.

Είναι δύσκολο, λέει, να διαλέξει κανείς την υψηλότερη αρετή, όπως είναι δύσκολο να διαλέξει και το ωραιότερο λουλούδι από ένα ολάνθιστο λιβάδι. Αν πάντως, σύμφωνα με τον απόστολο Παύλο, η αγάπη είναι η κορωνίδα των αρετών, το καλύτερο μέρος της είναι η αγάπη στους φτωχούς. Οι πιστοί, ως διαχειριστές των αγαθών που τους παραχώρησε ο Θεός, οφείλουν να δείχνουν συμπάθεια σ' εκείνους που έχουν ανάγκη και να τους βοηθούν.

Το λόγο κλείνει με μίαν ανυπέβλητη σε δύναμη και κάλλος, σχεδόν ποιητική, παράγραφο, που καμιά μετάφραση δεν μπορεί ν' αποδώσει ικανοποιητικά: *«Χριστόν επισκεψώμεθα, Χριστόν θεραπεύσωμεν, Χριστόν θρέψωμεν, Χριστόν ενδύσωμεν, Χριστόν συναγάγωμεν, Χριστόν τιμήσωμεν· μη τραπέξῃ μόνον, ως τινες· μηδέ μύροις, ως η Μαρία· μηδέ τάφω μόνον, ως Ιωσήφ ο Αριμαθαίος· μηδέ τοις προς ταφήν, ως Νικόδημος ο εξ ημισείας φιλόχριστος μηδέ χρυσώ και λιβάνω και σμύρνη,*

ως οι μάγοι προ των ειρημένων· αλλ' επειδή έλεον θέλει και ου θυσίαν ο πάντων Δεσπότης, και υπέρ μυριάδας αρνών πιόνων η ευσπλαγχνία, ταύτην εισφέρωμεν αυτώ δια των δεομένων και χαμαί σήμεραν ερριμμένων, ίνα, όταν ενθένδε απαλλαγώμεν, δέξωνται ημάς εις τας αιωνίους σκηνάς...». - ΠΡΟΛΟΓΟΣ εκ της ΙΕΡΑΣ ΜΟΝΗΣ ΠΑΡΑΚΛΗΤΟΥ

Η Φιλοπτωχεία

Δεν είναι καθόλου εύκολο να βρει κανείς την υψηλότερη απ' όλες τις αρετές και να της δώσει το πρωτείο και το βραβείο, όπως ακριβώς δεν είναι εύκολο να βρει μέσα σ' ένα ολάνθιστο και μοσχοβόλο λιβάδι το πιο ωραίο κι ευωδιαστό λουλούδι, καθώς τότε το ένα και τότε το άλλο του τραβάει την προσοχή και τον προκαλεί να το κόψει πρώτο.

Έτσι, λοιπόν, σκέφτομαι ότι καλές αρετές είναι η πίστη, η ελπίδα και η αγάπη. Και μάρτυρας για την πίστη είναι ο Αβραάμ, που δικαιώθηκε από την πίστη του· μάρτυρες για την ελπίδα είναι ο Ενώς, που πρώτος στήριξε την ελπίδα του στην επίκληση του Κυρίου, και όλοι οι δίκαιοι, που κακοπαθούν με την ελπίδα της σωτηρίας· μάρτυρες για την αγάπη, τέλος, είναι ο απόστολος Παύλος, που έφτασε στο σημείο να εύχεται τη δική του απώλεια για χάρη των αδελφών του Ισραηλιτών, και ο ίδιος ο Θεός, που ονομάζεται αγάπη (Α' Ιω. 4:8).

Καλή είναι η φιλοξενία. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι από τους δικαίους ο Λωτ, ο Σοδομίτης στη διαμονή μα όχι Σοδομίτης στη διαγωγή, και από τους αμαρτωλούς η Ραάβ, η πόρνη στο σώμα μα όχι πόρνη στην προαίρεση, που επαινέθηκε και σώθηκε για τη φιλοξενία (Ιησ. Ναυή 2:1-21).

Καλή είναι η μακροθυμία. Και μάρτυρας γι' αυτό είναι ο ίδιος ο Χριστός, που δεν θέλησε να χρησιμοποιήσει τις λεγεώνες των αγγέλων Του εναντίον των βασανιστών Του και όχι μόνο μάλωσε τον Πέτρο, όταν τράβηξε το μαχαίρι του, μα και το αυτί, που είχε κόψει εκείνος, το έβαλε πάλι στη θέση του. Το ίδιο έκανε αργότερα και ο Στέφανος, ο μαθητής του Χριστού, που προσευχόταν για κείνους που τον λιθοβολούσαν.

Καλή είναι η πραότητα. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι ο Μωυσής και ο Δαβίδ, που πάνω απ' όλα ως πράοι μαρτυρήθηκαν απ' τη Γραφή, καθώς και ο Διδάσκαλός τους, ο θεάνθρωπος Ιησούς, που ούτε φιλονικούσε ούτε κραύγαζε, ούτε ξεφώνιζε στις πλατείες ούτε αντιστεκόταν σ' εκείνους που Τον είχαν συλλάβει.

Καλές είναι η προσευχή και η αγρυπνία. Και μάρτυρας γι' αυτό είναι ο Κύριος, που πριν το πάθος Του αγρυπνούσε και προσευχόταν.

Καλές είναι η αγνεία και η παρθενία. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι τόσο ο Παύλος, που τις θεσμοθέτησε, βραβεύοντας δίκαια και το γάμο και την αγαμία, όσο και ο ίδιος ο Ιησούς, που γεννήθηκε από Παρθένο, για να τιμήσει τη γέννηση μα να προτιμήσει την παρθενία.

Καλή είναι η ταπεινοφροσύνη. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι πολλοί, με κυριότερο πάλι το Σωτήρα και Κύριο των όλων, που ταπεινώθηκε, όχι μόνο παίρνοντας μορφή δούλου, παραδίνοντας το πρόσωπό Του στην ντροπή και στα φτυσίματα και συναριθμώντας τον εαυτό Του με τους παρανόμους. Εκείνος, που καθαρίζει τον κόσμο από την αμαρτία, αλλά και πλένοντας τα πόδια των μαθητών Του σαν υπηρέτης.

Καλή είναι η ακτημοσύνη και η περιφρόνηση των χρημάτων. Και μάρτυρες γι' αυτό είναι τόσο ο Ζακχαίος, που, μόλις μπήκε ο Χριστός στο σπίτι του, μοίρασε σχεδόν όλα τα υπάρχοντά του, όσο και πάλι ο ίδιος ο Κύριος, που, μιλώντας στον πλούσιο εκείνο νέο, περιόρισε την

τελειότητα σ' αυτό ακριβώς το πράγμα (Ματθ. 19:21).

Κοντολογίς, καλή είναι η θεωρία, καλή είναι και η πράξη· η θεωρία γιατί μας ανυψώνει από τα γήινα, μας οδηγεί στα άγια των αγίων και επαναφέρει το νου στην αρχική φυσική του κατάσταση, και η πράξη γιατί υποδέχεται το Χριστό, Τον υπηρετεί και αποδεικνύει με τα έργα την αγάπη.

Κάθε αρετή είναι κι ένας δρόμος που οδηγεί στη σωτηρία, σε κάποιον απ' τους αιώνιους και μακάριους τόπους. Γιατί, όπως υπάρχουν πολλοί τρόποι ζωής έτσι υπάρχουν και πολλοί τόποι κοντά στο Θεό, που χωρίζονται και μοιράζονται ανάλογα με την αξία του καθενός. Και άλλος ασκήσει τη μία αρετή, άλλος την άλλη, άλλος πολλές μαζί και άλλος όλες, αν βέβαια τούτο είναι δυνατό. Φτάνει μόνο να προχωράει κανείς και να επιδιώκει το ανώτερο, ακολουθώντας βήμα-βήμα Εκείνον που τον οδηγεί καλά και τον κατευθύνει και τον βάζει, μεσ' από την στενή οδό και πύλη, στην απέραντη ουράνια μακαριότητα.

Και αν ο Παύλος, που ακολουθεί κι αυτός το Χριστό, θεωρεί την αγάπη ως την πρώτη και μεγαλύτερη εντολή, ως τη σύνοψη του νόμου και των προφητών, το καλύτερο μέρος της θεωρώ πως είναι η αγάπη στους φτωχούς και, γενικότερα, η ευσπλαχνία και η συμπάθεια στους συνανθρώπους. Γιατί τίποτ' άλλο δεν ευχαριστεί τόσο πολύ το Θεό και τίποτ' άλλο δεν Του είναι τόσο αγαπητό όσο η ευσπλαχνία. Αυτή, μαζί με την αλήθεια, πηγαίνει μπροστά Του και αυτή πρέπει να Του προσφερθεί πριν την Κρίση. Μα και σε τίποτ' άλλο δεν δίνεται ως ανταπόδοση από Εκείνον, που κρίνει με δικαιοσύνη και ζυγίζει με ακρίβεια την ευσπλαχνία, όσο στη φιλανθρωπία η φιλανθρωπία.

Σ' όλους, λοιπόν, τους φτωχούς και σ' εκείνους που για οποιονδήποτε λόγο κακοπαθούν, οφείλουμε να δείχνουμε ευσπλαχνία, σύμφωνα με την εντολή: «Να μετέχετε στη χαρά όσων χαίρονται και στη λύπη όσων λυπούνται» (Ρωμ. 12:15). Και οφείλουμε να προσφέρουμε στους ανθρώπους, ως άνθρωποι κι εμείς, την εκδήλωση της καλοσύνης μας, όταν τη χρειάζονται, χτυπημένοι από κάποια συμφορά, λ.χ. χηρεία ή ορφάνια ή ξενιτιά ή σκληρά αφεντικά ή άδικους άρχοντες ή άσπλαχνους φοροεισπράκτορες ή φονικούς ληστές ή άπληστους κλέφτες ή δήμευση περιουσίας ή ναυάγιο. Όλοι είναι αξιολύπητοι. Όλοι βλέπουν τα χέρια μας, όπως εμείς βλέπουμε τα χέρια του Θεού.

Τι θα κάνουμε, λοιπόν, εμείς που έχουμε τιμηθεί με το μεγάλο όνομα 'χριστιανοί' και αποτελούμε τον διαλεχτό και ξεχωριστό λαό, ο οποίος οφείλει να καταγίνεται σε καλά και σωτήρια έργα; Τι θα κάνουμε εμείς οι μαθητές του πράου και φιλάνθρωπου Ιησού, που σήκωσε τις αμαρτίες μας, ταπεινώθηκε, παίρνοντας την ανθρώπινη φύση μας, κι έγινε φτωχός, για να γίνουμε εμείς πλούσιοι με τη θεότητα; Τι θα κάνουμε, έχοντας μπροστά μας ένα τόσο μεγάλο υπόδειγμα ευσπλαχνίας και συμπάθειας; Θα παραβλέψουμε τους συνανθρώπους μας; Θα τους περιφρονήσουμε; Θα τους εγκαταλείψουμε; Κάθε άλλο, αδελφοί μου. Αυτά δεν ταιριάζουν σ' εμάς, τους θρεμμένους από το Χριστό, τον καλό ποιμένα, που φέρνει πίσω το πλανεμένο πρόβατο και ψάχνει να βρει το χαμένο και στηρίζει το ασθενικό. Μα δεν ταιριάζουν ούτε στην ανθρώπινη φύση μας, που επιβάλλει τη συμπάθεια, αφού από την ίδια της την αδυναμία έμαθε την ευσέβεια και τη φιλανθρωπία.

Γιατί, μολαταύτα, δεν βοηθάμε τους συνανθρώπους μας, όσο είναι ακόμα καιρός; Γιατί εμείς ζούμε μέσα στην απόλαυση, ενώ οι αδελφοί μας μέσα στη δυστυχία; Ποτέ να μην πλουτίσω, αν αυτοί στερούνται! Ποτέ να μην έχω υγεία, αν δεν βάλω βάλαμο στις πληγές τους! Ποτέ να μη χορτάσω, ποτέ να μην ντυθώ, ποτέ να μην ησυχάσω μέσα σε σπίτι, αν δεν τους δώσω ψωμί και ρούχα, όσα μπορώ, κι αν δεν τους ξεκουράσω μέσα στο σπίτι μου.

Ας τ' αναθέσουμε όλα στο Χριστό, για να τον ακολουθήσουμε αληθινά, σηκώνοντας το

σταυρό Του, για ν' ανεβούμε στον επουράνιο κόσμο ανάλαφρα και άνετα, χωρίς τίποτα να μας τραβάει προς τα κάτω, και για να κερδίσουμε στη θέση όλων αυτών το Χριστό, ανεβασμένοι χάρη στην ταπεινώσή μας και πλουτισμένοι χάρη στη φτώχεια μας. Ή, τουλάχιστον, ας μοιραστούμε με το Χριστό τα υπάρχοντά μας, για ν' αγιαστούν κάπως με τη σωστή κατοχή τους και την προσφορά μεριδίου τους στους φτωχούς.

Δεν θα συνέλθουμε, έστω και αργά; Δεν θα νικήσουμε την αναισθησία μας, για να μην πω την τσιγκουνιά μας; Δεν θα σκεφτούμε ως άνθρωποι; Δεν θα βάλουμε νοερά στη θέση των ξένων συμφορών τις πιθανές δικές μας;

Γιατί, στ' αλήθεια, τίποτε από τ' ανθρώπινα δεν είναι βέβαιο, τίποτε δεν είναι σταθερό, τίποτε δεν είναι ανεξάρτητο από άλλους παράγοντες, τίποτε δεν στηρίζεται σε αμετάβλητες προϋποθέσεις. Η ζωή μας γυρίζει σε κύκλο, έναν κύκλο που φέρνει πολλές μεταβολές, συχνά μέσα σε μια μέρα, κάποτε και μέσα σε μιαν ώρα. Πιο σίγουρο είναι να εμπιστεύεται κανείς τον άνεμο, που κινείται ακατάπαυστα, πιο σίγουρο είναι να εμπιστεύεται τη γραμμή, που αφήνει πάνω στα νερά ένα ποντοπόρο πλοίο, πιο σίγουρο είναι να εμπιστεύεται τ' απατηλά όνειρα μιας νύχτας, που η απόλαυσή τους κρατάει τόσο λίγο, πιο σίγουρο είναι να εμπιστεύεται όσα χαράζουν τα παιδιά πάνω στην άμμο, όταν παίζουν, παρά την ανθρώπινη ευτυχία.

Είναι, λοιπόν, συνετοί εκείνοι, που, μην έχοντας εμπιστοσύνη στα τωρινά, φροντίζουν να εξασφαλιστούν για το μέλλον. Επειδή η ανθρώπινη ευημερία είναι άστατη και μεταβλητή, αγαπούν την καλοσύνη, που δεν χάνεται, για να κερδίσουν τουλάχιστο το ένα από τα τρία: ή να μην κάνουν τίποτα το κακό, επειδή η καλοσύνη τους προκαλεί τη συμπάθεια του Θεού, ο οποίος πολλές φορές ευεργετεί στον ουρανό τους ευσεβείς για τις επίγειες αγαθοεργίες τους· ή να έχουν θάρρος ενώπιον του Θεού, επειδή κακοπάθησαν όχι για κάποια κακία, αλλά για κάποιον άλλο σκοπό· ή, τέλος, όντας φιλάνθρωποι, να απαιτούν από το Θεό σαν οφειλόμενη τη φιλανθρωπία, την οποία έδειξαν πρώτα εκείνοι στους φτωχούς, ενεργώντας έξυπνα.

«Ας μην καυχείται ο σοφός τη σοφία του, λέει ο Κύριος, μήτε ο δυνατός για τη δύναμή του μήτε ο πλούσιος για τον πλούτο του» (Ιερ. 9:23), έστω κι αν έχουν φτάσει στο ύψιστο σημείο σοφίας, δυνάμεως ή πλούτου. Εγώ, όμως, θα προσθέσω κι εκείνα που ακολουθούν: Ας μην καυχείται μήτε ο περιβλεπτός για τη δόξα του μήτε ο γερός για την υγεία του μήτε ο όμορφος για την ομορφιά του μήτε ο νέος για τα νιάτα του μήτε, κοντολογίς, άλλος κανένας για οτιδήποτε απ' όσα παινεύονται στον κόσμο τούτο και προξενούν την υπερηφάνεια. Αλλά, όποιος καυχείται, μόνο γι' αυτό ας καυχείται, για το ότι γνωρίζει και ζητάει το Θεό, υποφέρει μαζί μ' εκείνους που υποφέρουν και αποθέτει τις ελπίδες του για τα καλά στο μέλλον. Γιατί τα τωρινά αγαθά είναι ρευστά και πρόσκαιρα. Συνεχώς μετακινούνται και πηγαίνουν από τον ένα στον άλλο, όπως η μπάλα στο ποδόσφαιρο. Και δεν υπάρχει τίποτα πιο σίγουρο για τον άνθρωπο που τα κατέχει, από το ότι θα τα χάσει με το χρόνο ή από το φθόνο. Απεναντίας, τα μελλοντικά αγαθά είναι σταθερά και μόνιμα. Ποτέ δεν χάνονται, ποτέ δεν πηγαίνουν από τον ένα στον άλλο, ποτέ δεν διαψεύδουν τις ελπίδες όσων τα εμπιστεύονται.

«Ποιος είναι σοφός, για να τα καταλάβει αυτά;» (Ωσ. 14:10). Ποιος θ' αδιαφορήσει για τα εφήμερα και θα προσέξει τα μόνιμα; Ποιος θα συλλογιστεί ότι τα τωρινά θα περάσουν; Ποιος θ' αναλογιστεί ότι τα αναμενόμενα θα μείνουν; Ποιος θα ξεχωρίσει τα πραγματικά απ' τα φαινομενικά, για ν' ακολουθήσει τα πρώτα και να περιφρονήσει τα δεύτερα; Ποιος θα ξεχωρίσει την επίγεια διαμονή από την επουράνια πολιτεία, την παροικία από την κατοικία, το σκοτάδι από το φως, τη λάσπη του βυθού από τα άγια χρώματα, τη σάρκα από το πνεύμα, το Θεό από τον κοσμοκράτορα διάβολο, τη σκιά του θανάτου από την αιώνια ζωή; Ποιος θα εξαγοράσει με τα παρόντα το μέλλον, με τον φθαρτό πλούτο τον άφθαρτο, με τα ορατά τα αόρατα;

Μακάριος, λοιπόν, είναι εκείνος που τα διακρίνει αυτά, χωρίζει με το μαχαίρι του Λόγου το

καλύτερο από το χειρότερο, ανυψώνεται με την καρδιά του, όπως λέει κάπου ο ιερός Δαβίδ (Ψαλμ. 83:6), φεύγει μ' όλη του τη δύναμη μακριά από την κοιλάδα τούτη της οδύνης, επιδιώκει τα αγαθά που βρίσκονται στον ουρανό, σταυρώνεται για τον κόσμο μαζί με το Χριστό, ανασταίνεται μαζί με το Χριστό, ανεβαίνει στα επουράνια σκηνώματα μαζί με το Χριστό και γίνεται κληρονόμος της αληθινής ζωής, που δεν μεταβάλλεται ποτέ πια.

Ας ακολουθήσουμε το Λόγο, ας επιδιώξουμε την ουράνια απόλαυση, ας απαλλαγούμε από την επίγεια περιουσία. Ας κρατήσουμε από τα γήινα μόνο όσα είναι καλά, ας σώσουμε τις ψυχές μας με ελεημοσύνες, ας δώσουμε από τα υπάρχοντά μας στους φτωχούς, για να γίνουμε πλούσιοι σε αιώνια αγαθά. Δώσε κάτι και στην ψυχή, όχι στη σάρκα μονάχα. Δώσε κάτι και στο Θεό, όχι στον κόσμο μονάχα. Πάρε κάτι απ' την κοιλιά και δώσ' το στο πνεύμα. Πάρε κάτι απ' τη φωτιά, που κατακαίει τα γήινα, και ξεμάκρυνέ το από τη φλόγα. Άρπαξε κάτι από τον τύραννο κι εμπιστέψου το στον Κύριο. Δώσε λίγο σ' Εκείνον, που σου έχει προσφέρει το πολύ. Δώσε τα και όλα ακόμα σ' Εκείνον, που σου τα έχει χαρίσει όλα. Ποτέ δεν θα ξεπεράσεις στη γενναιοδωρία το Θεό, έστω κι αν χαρίσεις όλα σου τα υπάρχοντα, έστω κι αν προσθέσεις σ' αυτά και τον ίδιο σου τον εαυτό. Γιατί και του εαυτού σου η προσφορά στο Θεό ισοδυναμεί με απόκτηση. Όσα κι αν προσφέρεις, εκείνα που μένουν είναι περισσότερα. Και δεν θα δώσεις τίποτα δικό σου, γιατί όλα τα έχεις πάρει από το Θεό.

Ας μη γίνουμε, αγαπητοί μου φίλοι και αδελφοί, κακοί διαχειριστές των αγαθών που μας δόθηκαν. Ας μην κοπιάζουμε για να θησαυρίζουμε και ν' αποταμιεύουμε, ενώ άλλοι υποφέρουν από την πείνα. Ας μιμηθούμε τον ανώτατο και κορυφαίο νόμο του Θεού, που στέλνει τη βροχή σε δικαίους και αδίκους και ανατέλλει τον ήλιο επίσης για όλους. Αυτός έκανε τη γη ευρύχωρη για όλα τα χερσαία ζώα, δημιούργησε πηγές, ποτάμια, δάση, αέρα για τα φτερωτά και νερά για τα υδρόβια, και έδωσε σ' όλα τα όντα άφθονα τα απαραίτητα για τη ζωή τους στοιχεία, χωρίς να τα περιορίζει καμιά εξουσία, χωρίς να τα καθορίζει κανένας γραπτός νόμος, χωρίς να τα εμποδίζουν σύνορα. Και αυτά τα στοιχεία τα παρέδωσε κοινά και πλούσια, χωρίς διάκριση ή περικοπή, τιμώντας την ομοιότητα της φύσεως με την ισότητα της δωρεάς και δείχνοντας τον πλούτο της αγαθότητός Του.

Οι άνθρωποι, όμως, αφότου έβγαλαν από τη γη το χρυσάφι, το ασήμι και τα πολύτιμα πετράδια, αφότου έφτιαξαν ρούχα μαλακά και περιττά και αφότου απέκτησαν άλλα παρόμοια πράγματα, που αποτελούν αιτίες πολέμων και επαναστάσεων και τυραννικών καθεστώτων, κυριεύθηκαν από παράλογη υπεροψία. Έτσι, δεν δείχνουν ευσπλαχνία στους δυστυχημένους συνανθρώπους τους και δεν θέλουν ούτε με τα περίσσια τους να δώσουν στους άλλους τα αναγκαία. Τι βαναυσότητα! Τι σκληρότητα! Δεν σκέφτονται, αν όχι τίποτ' άλλο, πως η φτώχεια και ο πλούτος, η ελευθερία και η δουλειά και τ' άλλα παρόμοια, εμφανίστηκαν στο ανθρώπινο γένος μετά την πτώση των πρωτοπλάστων, σαν αρρώστιες που εκδηλώνονται μαζί με την κακία και που είναι δικές της επινοήσεις. Αρχικά, όμως, δεν έγιναν έτσι τα πράγματα, λέει η Γραφή (Ματθ. 19:8), αλλά Εκείνος που έπλασε εξ αρχής τον άνθρωπο, τον άφησε ελεύθερο, αυτεξούσιο – συγκρατημένο μόνο από το νόμο της εντολής – και πλούσιο μέσα στον παράδεισο της τρυφής. Αυτή την ελευθερία κι αυτόν τον πλούτο θέλησε να χαρίσει – και χάρισε – ο Θεός, μέσω του πρώτου ανθρώπου, και στο υπόλοιπο ανθρώπινο γένος. Ελευθερία και πλούτος ήταν μόνο η τήρηση της εντολής. Φτώχεια αληθινή και δουλειά ήταν η παράβασή της.

Μετά την παράβαση, λοιπόν, εμφανίστηκαν οι φθόνοι και οι φιλονικίες και η δολερή τυραννία του διαβόλου, που παρασύρει πάντα με τη λαιμαργία της ηδονής και ξεσηκώνει τους πιο τολμηρούς ενάντια στους πιο αδύνατους. Μετά την παράβαση, το ανθρώπινο γένος χωρίστηκε σε διάφορες φυλές με διάφορα ονόματα και η πλεονεξία κατακερμάτισε την ευγένεια της φύσεως, αφού πήρε και το νόμο βοηθό της.

Εσύ, όμως, να κοιτάς την αρχική ενότητα και ισότητα, όχι την τελική διαίρεση· όχι το νόμο

που επικράτησε, αλλά το νόμο του Δημιουργού. Βοήθησε, όσο μπορείς, τη φύση, τίμησε την πρότερη ελευθερία, δείξε σεβασμό στον εαυτό σου, συγκάλυψε την ατιμία του γένους σου, παραστάσου στην αρρώστια, σύντρεξε στην ανάγκη.

Παρηγόρησε ο γερός τον άρρωστο, ο πλούσιος τον φτωχό, ο όρθιος τον πεσμένο, ο χαρούμενος τον λυπημένο, ο ευτυχισμένος τον δυστυχισμένο.

Δώσε κάτι στο Θεό ως δώρο ευχαριστήριο, για το ότι είσαι ένας απ' αυτούς που μπορούν να ευεργετούν και όχι απ' αυτούς που έχουν ανάγκη να ευεργετούνται, για το ότι δεν περιμένεις εσύ βοήθεια από τα χέρια άλλων, αλλ' από τα δικά σου χέρια περιμένουν άλλοι βοήθεια.

Πλούτισε όχι μόνο σε περιουσία, μα και σε ευσέβεια, όχι μόνο σε χρυσάφι, μα και σε αρετή, ή καλύτερα μόνο σε αρετή.

Γίνε πιο τίμιος από τον πλησίον με την επίδειξη περισσότερης καλοσύνης. Γίνε θεός για τον δυστυχισμένο με τη μίμηση της ευσπλαχνίας του Θεού.

Δώσε κάτι, έστω και ελάχιστο, σ' εκείνον που έχει ανάγκη. Γιατί και το ελάχιστο δεν είναι ασήμαντο για τον άνθρωπο που όλα τα στερείται, μα ούτε και για το Θεό, εφόσον είναι ανάλογο με τις δυνατότητές σου. Αντί για μεγάλη προσφορά, δώσε την προθυμία σου. Κι αν δεν έχεις τίποτα, δάκρυσε. Η ολόψυχη συμπάθεια είναι μεγάλο φάρμακο γι' αυτόν που δυστυχεί. Η αληθινή συμπόνια ανακουφίζει πολύ από τη συμφορά.

Δεν έχει μικρότερη αξία, αδελφέ μου, ο άνθρωπος από το ζώο, που, αν χαθεί ή πέσει σε χαντάκι, σε προστάζει ο νόμος να το σηκώσεις και να το περιμαζέψεις (Δευτ. 22:1-4). Πόση ευσπλαχνία, επομένως, οφείλουμε να δείχνουμε στους συνανθρώπους μας, όταν ακόμα και με τ' άλλα ζώα έχουμε χρέος να είμαστε πονετικοί;

«Δανείζει το Θεό όποιος ελεεί φτωχό», λέει η Γραφή (Παροιμ. 19:17). Ποιος δεν δέχεται τέτοιον οφειλέτη, που, εκτός από το δάνειο, θα δώσει και τόκους, όταν έρθει ο καιρός; Και αλλού πάλι λέει: «Με τις ελεημοσύνες και με την τιμότητα καθαρίζονται οι αμαρτίες» (Παροιμ. 15:27α).

Ας καθαριστούμε, λοιπόν, με την ελεημοσύνη, ας πλύνουμε με το καλό βοτάνι τις βρωμιές και τους λεκέδες μας, ας γίνουμε άσπροι, άλλοι σαν το μαλλί και άλλοι σαν το χιόνι, ανάλογα με την ευσπλαχνία του ο καθένας. «Μακάριοι», λέει, «όσοι δείχνουν έλεος στους άλλους, γιατί σ' αυτούς θα δείξει ο Θεός το έλεός Του» (Ματθ. 5:7). Το έλεος υπογραμμίζεται στους μακαρισμούς. Και αλλού: «Μακάριος είν' εκείνος που σπλαχνίζεται τον φτωχό και τον στερημένο» (Ψαλμ. 40:2). Και: «Αγαθός άνθρωπος είν' εκείνος που συμπονάει τους άλλους και τους δανείζει» (Ψαλμ. 111:5). Και: «Παντοτινά ελεεί και δανείζει ο δίκαιος» (Ψαλμ. 36:26). Ας αρπάξουμε το μακαρισμό, ας τον κατανοήσουμε, ας ανταποκριθούμε στην κλήση του, ας γίνουμε αγαθοί άνθρωποι. Ούτε η νύχτα να μη διακόψει τη ελεημοσύνη σου. «Μην πεις. "Ψύγε τώρα και έλα πάλι αύριο να σου δώσω βοήθεια"» (Παροιμ. 3:28), γιατί μπορεί από σήμερα ως αύριο να συμβεί κάτι, που θα ματαιώσει την ευεργεσία. Η φιλανθρωπία είναι το μόνο πράγμα που δεν παίρνει αναβολή. «Μοίραζε το ψωμί σου σ' εκείνους που δεν έχουν στέγη» (Ησ. 58:7). Και αυτά να τα κάνεις με προθυμία. «Όποιος ελεεί», λέει ο απόστολος, «ας το κάνει με ευχαρίστηση και γλυκύτητα» (Ρωμ. 12:8). Με την προθυμία, το καλό σου λογαριάζεται σαν διπλό. Η ελεημοσύνη που γίνεται με στενοχώρια ή εξαναγκασμό, είναι άχαρη και άνοστη. Να πανηγυρίζουμε πρέπει, όχι να θρηνούμε, όταν κάνουμε καλοσύνες.

Μήπως νομίζεις πως η φιλανθρωπία δεν είναι αναγκαία, αλλά προαιρετική; Μήπως νομίζεις πως δεν αποτελεί νόμο, αλλά συμβουλή και προτροπή; Πολύ θα το 'θελα κι εγώ έτσι να είναι. Και έτσι το νόμιζα. Μα με φοβίζουν όσα λέει η Γραφή για εκείνους που, την ημέρα

της Κρίσεως, ο Δίκαιος Κριτής βάζει στ' αριστερά Του, σαν κατσίκια, και τους καταδικάζει (Ματθ. 25:31-46). Αυτοί δεν καταδικάζονται γιατί έκλεψαν ή λήστεψαν ή ασέλησαν ή έκαναν οτιδήποτε άλλο απ' όσα απαγορεύει ο Θεός, αλλά γιατί δεν έδειξαν φροντίδα για το Χριστό μέσω των δυστυχημένων ανθρώπων.

Όσο είναι καιρός, λοιπόν, ας επισκεφθούμε το Χριστό, ας Τον περιποιηθούμε, ας Τον θρέψουμε, ας Τον ντύσουμε, ας Τον περιμαζέψουμε, ας Τον τιμήσουμε. Όχι μόνο με τραπέζι, όπως μερικοί, όχι μόνο με μύρα, όπως η Μαρία, όχι μόνο με τάφο, όπως ο Αριμαθαίος Ιωσήφ, όχι μόνο με ενταφιασμό, όπως ο φιλόχριστος Νικόδημος, όχι μόνο με χρυσάφι, λιβάνι και σμύρνα, όπως οι μάγοι πρωτύτερα. Μα επειδή ο Κύριος των όλων θέλει έλεος και όχι θυσία και επειδή η ευσπλαχνία είναι καλύτερη από τη θυσία μυριάδων καλοθρεμμένων αρνιών, ας Του την προσφέρουμε μέσω εκείνων που έχουν ανάγκη, μέσω εκείνων που βρίσκονται σήμερα σε δεινή θέση, για να μας υποδεχθούν στην ουράνια βασιλεία, όταν φύγουμε από τον κόσμο τούτο και πάμε κοντά στον Κύριο μας, το Χριστό, στον οποίο ανήκει η δόξα στους αιώνες.

Αμήν.